

УДК 94(477)

DOI: 10.30840/2413-7065.4(85).2022.268322

ОСОБЛИВОСТІ МАСОВОЇ МІГРАЦІЇ УКРАЇНЦІВ ДО КРАЇН ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ ПІСЛЯ 24 ЛЮТОГО 2022 РОКУ

Олена СОБОЛЕВА*orcid.org/0000-0003-2673-3483**кандидат історичних наук, старший науковий співробітник
відділу соціокультурної антропології НДІУ*

Анотація. З 24 лютого 2022 року, коли Російська Федерація розв'язала повномасштабну війну і вторглася на українські території з кількох напрямків, Україна зіткнулася з найбільшою міграційною кризою від часів Другої світової війни. Понад третина українців вимушені були залишити свої домівки. Для Західної Європи ці події також спричинили найбільшу міграційну кризу, починаючи з середини ХХ століття. За останніми даними ООН, станом на кінець жовтня у Європі наразі перебуває щонайменше 7700000 біженців, 4300000 біженців отримали статус тимчасового захисту ЄС або аналогічний статус від країн-не членів ЄС. Варто зазначити, що точну кількість українських біженців встановити важко. Українці перетинають кордон в обох напрямках. Частина людей, що тимчасово перебувають в ЄС, не реєструються як особи, що потребують тимчасового захисту, а перебувають там як туристи. Українські мігранти стикаються з низкою проблем в приймаючих країнах, а саме з нестачею коштів для життя, відсутністю житла, важкістю працевлаштування, труднощами із вивчення місцевих мов, проблемами із навчанням дітей в місцевих школах. Поступово відбуваються процеси інтеграції українських біженців в різних країнах Європи. Проте важливим є питання встановлення намірів повернення на Батьківщину. Адже зворотна міграція буде впливати на повоєнний розвиток України. Важливим фактором є те, що переважна більшість жінок з неповнолітніми дітьми вимушені були залишити в Україні своїх чоловіків. Більшість сімей після припинення дії воєнного стану і заборони на перетин кордону для чоловіків намагатиметься об'єднатися. Головне питання полягатиме в тому, яка тенденція переважатиме: чи повернення жінок з дітьми додому, чи, навпаки, переїзд чоловіків до своїх дружин за кордон.

Всі ці події потребують прискіпливого вивчення з метою прогнозування подальшого розвитку міграції українського населення.

Ключові слова: масова вимушена міграція; російсько-українська війна; адаптація біженців.

PECULIARITIES OF MASS MIGRATION OF UKRAINIANS TO WESTERN EUROPEAN COUNTRIES AFTER FEBRUARY 2022

Olena SOBOLIEVA*Candidate of Historical Sciences,**senior research fellow of the Social and Cultural Anthropology Department of RIUS*

Annotation. Since February 24, 2022, when the Russian Federation launched a full-scale war against Ukraine and invaded Ukrainian territories from several directions, Ukraine has faced the biggest migration crisis since World War II. More than a third of Ukrainians were forced to leave their homes. For Western Europe, these events also caused the biggest migration crisis since the middle of

the 20th century. According to the latest UN data, as of the end of October, there are currently at least 7,700,000 refugees in Europe, 4,300,000 refugees have received the status of temporary EU protection, or a similar status from non-EU countries. It is worth noting that it is difficult to establish the exact number of Ukrainian refugees. Ukrainians cross the border in both directions. Some people temporarily staying in the EU are not registered as persons in need of temporary protection, but stay there as tourists. Ukrainian migrants face a lot of problems in the host countries, namely lack of funds for living, lack of housing, labor difficulties, difficulties in learning local languages, problems with teaching children in local schools. Gradually, the processes of integration of Ukrainian refugees in different European countries are taking place. However, the issue of establishing intentions to return to their homeland is important. After all, reverse migration will affect the post-war development of Ukraine. An important factor is the fact that the vast majority of women with minor children were forced to leave their husbands in Ukraine. Most families will try to unite after the end of martial law and the ban on crossing the border for men. The main question will be which trend will prevail: women returning home with children or, on the contrary, men moving to their wives abroad.

All these events require careful study in order to forecast the further development of the migration of the Ukrainian population.

Key words: mass forced migration; Russian-Ukrainian war; adaptation of refugees.

Всебічне вивчення контексту міграції та умов перебування українських біженців в різних європейських країнах дасть нам можливість передбачити і спланувати процеси адаптації українців в нових умовах, а також масштаби та умови зворотної міграції. Також прискіпливе вивчення мотивів міграції та умов перебування в європейських країнах допоможе відкоригувати державні політики щодо створення оптимальних умов для повернення українських біженців в Україну.

Основними джерелами для написання статті стали соціологічні дослідження, проведені як в Україні, так і в інших країнах Європи, а саме Центром Разумкова, Агенцією з міграції ООН та іншими дослідницькими центрами. Крім того, наше дослідження доповнене різними онлайн-джерелами, де дослідники і журналісти намагаються дати оцінку потужній міграційній кризі, що розгортається. Оскільки явище, яке вивчається, є відносно новим, аналітичних статей та досліджень наразі не так багато.

Мета статті – дати оцінку характеру та особливостей міграційної кризи в Україні та країнах Європи, спричиненої вторгненням Російської Федерації на територію України.

За даними ООН, станом на 7 червня кордон з Євросоюзом перетнуло щонайменше 7,3 мільйона осіб. Щоправда, зазначається, що у зворотному напрямку кордон з Україною перетнуло 2,3 мільйона осіб. Відповідно до нових даних щонайменше 4,8 мільйона українських біженців вже зареєстровані в різних країнах Європейського Союзу та інших країнах Західної Європи.

З початку міграційної кризи країни Європи запровадили заходи тимчасового захисту. Такий статус діє у всіх країнах Євросоюзу, у Швейцарії та Англії. Відповідно до останніх даних на статус тимчасового захисту (ЄС), або подібний в інших країнах Західної Європи, вже подалося близько 4,3 мільйона осіб [5]. Проте варто зазначити, що в статистиці є певні неточності. Достеменно невідомо, скільки людей зараз перебуває в Європі

без подання на статус тимчасового прихистку. Крім того, процес переміщення ще досі триває, а з останніми нападами на українську енергетичну систему у переддень зими можна очікувати нових хвиль біженців з України до інших країн Європи. Частина біженців перебувають в певних європейських країнах транзитом, чекають на відкриття віз в інші країни, наприклад, у Сполучені Штати Америки, Канаду. Деякі біженці подають на відмову від статусу тимчасового захисту в одних країнах Європи і намагаються отримати в інших. Саме тому встановити точну кількість українських біженців в конкретних країнах наразі досить проблематично.

Країни Європейського Союзу схвалили рішення надавати українським біженцям, які залишили рідну країну через російське повномасштабне вторгнення, особливого статусу тимчасового захисту. Таке рішення було прийняте 4 березня 2022 р. Європейською комісією. Усі громадяни України, а також громадяни інших країн, що мають право на проживання в Україні, автоматично отримали право жити в ЄС. Крім того, такі громадяни України отримали також право працювати, отримувати соціальну та фінансову підтримку, медичне забезпечення та освітні послуги. Такий статус українці отримали на період одного року з можливим правом на продовження, якщо війна триватиме далі. Також період дії статусу тимчасового захисту може бути і скороченим у разі стабілізації ситуації в Україні.

Для оцінки умов та перспектив перебування українських біженців важливим є рівень підтримки українців в приймаючих країнах. Зокрема, за результатами дослідження соціологічної

служби Франції, яке було проведене на початку березня в Німеччині, Франції, Італії та Польщі, жителі цих країн демонстрували високий рівень підтримки та солідарності з українцями. Переважна більшість опитаних погоджуються і підтримують рішення про прийняття українських біженців (87%). Зокрема, серед поляків таких 92%, серед німців – 90%, серед французів – 80%. Цей показник набагато вищий, ніж був у 2014 році. Імовірно, що з плином часу рівень підтримки українців знизиться, проте теперішній рівень підтримки свідчить про велику солідарність з українцями населення країн ЄС [8].

Найбільший відсоток переселенців залишило країну в перший місяць повномасштабної війни. Потік людей був настільки великим, що пропускні пункти не справлялися з напливом утікачів. Переважно кордон перетинали літні люди, жінки з дітьми. Перетин кордону відбувався приватним автотранспортом, рейсовими автобусами. Крім того, значна кількість людей перетинала кордон пішки. Біля пунктів пропуску з боку України та сусідніх держав волонтери розгорнули місця обігріву, харчування та іншої найнеобхіднішої допомоги.

Відразу після початку війни і виникнення масштабної міграційної кризи перед урядами країн ЄС постало питання, де і як розселяти біженців, як і на яких умовах надавати їм прихисток, гуманітарну допомогу. В багатьох країнах основною формою було обрано розселення в родинних місцевих громадян, а не в тимчасових таборах для біженців. Таким шляхом пішли Франція, Велика Британія, Швейцарія та інші країни. Така форма розселення дає позитивні результати в питаннях початкової адаптації. Адже

дуже часто приймаюча родина починає опікуватися новоприбулими, пояснює основні моменти життя в новій країні. В таких умовах адаптація відбувається значно швидше і м'якше.

Новим підходом у політиці щодо біженців став також дозвіл на працевлаштування всім українцям, що змушені були виїхати з країни через військові дії з 24 лютого 2022 року. Цією можливістю скористалися багато українських переселенців. Так, за повідомленням від 5 серпня Швейцарської служби зайнятості, в Швейцарії знайшли роботу майже 10% українців працездатного віку [1]. За останніми даними, 28% біженців в ЄС вже працевлаштовані [4]. Але варто окреслити обмеження, з якими зіткнулися українці в питаннях працевлаштування. Основна проблема полягає в мовному бар'єрі. Незнання місцевих мов було визначено українцями як головна причина відсутності доступу до місцевого ринку праці [3, с. 6]. Для пошуку роботи потрібне знання місцевих мов на кваліфікаційному рівні щонайменше В1 або володіння англійською мовою. Саме тому мовний бар'єр не дає повною мірою скористатися можливостями щодо працевлаштування. Іншою проблемою, з якою зіткнулися українські біженці, є те, що більшість переселенців – це жінки з малолітніми дітьми і для працевлаштування потрібно користуватися послугами дитячих закладів. Не у всіх країнах такі заклади є доступними і представлені в достатній кількості.

Для розуміння демографічного портрета українських біженців варто розглянути результати дослідження, проведеного УВКБ ООН в кількох сусідніх з Україною країнах. Партнери опитали близько 4900 біженців з України в Чехії,

Угорщині, Республіці Молдова, Польщі, Румунії та Словаччині в період із середини травня до середини червня 2022 року. За результатами дослідження серед українців, що залишили Україну після початку повномасштабного вторгнення, 90% складають жінки та діти [3]. Високий відсоток жінок серед українських біженців підтверджує також дослідження Центру Разумкова (проведене в липні – серпні 2022 року в країнах ЄС та інших сусідніх країнах) [9]. За цим дослідженням, серед переселенців 93% – це жінки. Це пов'язане в першу чергу з тим, що відразу після початку повномасштабних військових дій Україна оголосила мобілізацію і закрила кордони для чоловічого населення України. Найбільший відсоток українських біженців – це жителі міст (90%), найбільше біженців виїхали з центральних регіонів України (45%), в тому числі Києва та області (32%) [9].

Як зазначається в дослідженні ООН, 73% українців покинули країну в супроводі інших членів родини, але при цьому 82% були змушені залишити в Україні принаймні одного найближчого родича. 71% опитаних виїхали з країни з неповнолітніми дітьми. 21% супроводжували людей пенсійного віку. 23% опитаних супроводжували принаймні одну особу із особливими потребами [3, с. 6]. Очевидно, що переважна більшість жінок з неповнолітніми дітьми вимушені були залишити в Україні своїх чоловіків. Цей фактор буде значною мірою впливати на розвиток міграції в майбутньому. Більшість сімей після припинення дії воєнного стану і заборони на перетин кордону для чоловіків намагатиметься об'єднатися. Головне питання полягатиме в тому, яка тенденція переважатиме: чи повернення жінок з дітьми додому,

чи, навпаки, переїзд чоловіків до своїх дружин за кордон.

Відповідно до результатів вищенаведеного дослідження переважна більшість респондентів змушена була залишити своїх членів родини в Україні через обов'язкову масову мобілізацію (61%), а також тому, що інші члени родини не хотіли виїжджати з країни (48%). 76% опитаних до того, як залишили Україну, мали роботу і були економічно активними людьми. Тільки 8% займалися домогосподарством, 9% були вже на пенсії. Крім того, в дослідженні були наведені основні потреби, з якими зіткнулися вимушені мігранти з України. Серед них найбільш нагальними були визначені нестача грошей (44%), працевлаштування (40%) та житло (38%). Рівень освіти українських біженців досить високий. Принаймні 77% українських мігрантів мали технічну або вищу освіту.

Важливі результати зазначеного дослідження стосуються встановлення намірів і очікувань українських біженців. У звіті «Життя в очікуванні: профілі та наміри біженців з України» показано, як біженці постійно висловлюють занепокоєння щодо свого майбутнього через триваючу війну, яка заважає їм будувати надійні довгострокові плани.

Переважна більшість українських біженців мають надію повернутися додому чимшвидше, але близько двох третин планують залишатися в своїх теперішніх приймаючих країнах, допоки військові дії не припиняться і безпекова ситуація покращиться.

Щодо планів на майбутнє, то 65% українських біженців планували в найближчі місяці лишатися в приймаючих країнах, тоді як 9% – переїхати до інших країн ЄС або в США чи Канаду. 16%

біженців висловлювали свої бажання найближчим часом повернутися в Україну. Проте більшість планувало повернутися лише тимчасово, щоб провідати рідних, перевірити майно, допомогти іншим родичам евакуюватися. Ті, хто планував повернення додому, мав надію на те, що безпекова ситуація скоро покращиться. Найбільше людей, які хотіли повернутися назад в Україну, мали особливі потреби або піклувалися про таких членів родини. З тих, хто хоче повернутися, 40% планували зробити це в наступному місяці.

Цікаво, що більшість з тих людей, які планували повернутися в Україну найближчим часом, є мешканцями міста Києва (21%) та Закарпатської області (30%). Це може бути пов'язане як із питаннями безпеки, адже Закарпатська область відносно безпечна і віддалена від бойових дій, так і з питаннями рівня життя, адже в Києві переселенці могли мати кращі можливості та вищий рівень життя, аніж зараз мають у приймаючих країнах. Важливим також є те, що більшість респондентів зазначили, що їхні родичі, які лишилися в Україні, також брали участь у прийнятті рішення, куди їхати і де залишатися родинам біженців. За результатами цитованого опитування, великий відсоток українських біженців (82) – це люди, які в результаті війни змушені були залишити інших близьких членів своїх родин. Такий високий показник дає підстави передбачувати в майбутньому більший рівень бажання повернутися додому з метою возз'єднання сімей.

Наступне дослідження портрета та намірів українських біженців (проведене наприкінці літа 2022 року) показує певну динаміку в їхніх планах щодо повернення додому. 13% висловили намір

повернутися в Україну в найближчі три місяці. 22% з тих, хто планує повернутися в Україну в найближчі три місяці, вже тимчасово відвідували Україну. Але при цьому 81% респондентів висловили надію та бажання повернутися до своєї рідної країни у майбутньому. З тих людей, хто планував повернутися в Україну найближчим часом, 49% називали основною причиною бажання возз'єднатися з іншими членами своєї родини і 32% – прагнення повернутися до свого звичного культурного оточення [4]. Отже, як бачимо, прагнення до возз'єднання родин є важливим фактором у теперішній і майбутній міграції українських біженців. Питання полягає в тому, який вектор буде головним після припинення військових дій – з України чи, навпаки, в Україну. Але, як неодноразово заявляли експерти з міграційних процесів, чим довше триватиме війна, тим менший відсоток українських біженців висловлюватиме бажання повернутися. Адже на цей процес впливатимуть процеси адаптації до місцевих умов, працевлаштування, адаптація дітей до місцевої системи освіти тощо. Отже, плани біженців щодо того, чи залишатися на місці, чи повернутися, суттєво відрізнятимуться залежно від регіону їхнього походження, часу, що минув з моменту переміщення, та країн, які їх зараз приймають.

Хоча процес спричиненої війною міграції триває, можемо спостерігати і зворотню міграцію. Частина людей повертається до своїх полишених домівок, частина намагається перевірити своє майно, провідати рідних або допомогти родичам залишити країну.

В липні був презентований проект плану розвитку України. Окремий розділ цього плану присвячений перспективам

повернення ВПО та українцям, які виїхали за кордон після 24 лютого 2022 року. Головна мета плану – це створення передумов для повернення українських громадян. В документі, зокрема, зазначається, що українська держава має подбати про створення сприятливих умов, які б заохочували повернення українських біженців додому, адже Україна буде конкурувати з ЄС в питаннях створення найбільш оптимальних інтеграційних умов для вимушених мігрантів. Тому в питаннях дотримання свобод і прав, інвестиційної привабливості, інфраструктурного розвитку Україна має стати навіть більш привабливою за країни ЄС. Це важкий та важливий виклик для сьогоденної України, враховуючи той факт, що війна триває й інфраструктура України продовжує зазнавати руйнувань [11].

Цікавими є результати та висновки дослідження Центру Разумкова щодо повернення громадян України, які на початку вторгнення виїхали за кордон, а тепер повертаються в Україну. Серед опитаних респондентів 63,4% були люди з дітьми. Водночас серед тих, хто вже повернувся в Україну з дітьми, були лише 44,8%, тобто менше половини. Автори дослідження цю тенденцію пояснюють тим, що сім'ї з дітьми могли краще інтегруватися в оточення, оскільки почали відвідувати школи та інші заклади освіти [10]. Ймовірно, це так і є. Крім того, менший відсоток сімей з дітьми, що повертаються, може бути пояснений також і тим, що до безпеки дітей батьки висувають більші вимоги, ніж до власної безпеки.

Рушійними для міграції стали не лише питання безпеки, але й економічні проблеми. Внаслідок повномасштабного вторгнення агресора багато українців

лишилося без надійного прибутку. Наразі немає достовірних даних, скільки людей в Україні втратили роботу або наскільки знизився рівень доходу домогосподарств. За останніми оцінками Світового банку, від початку війни рівень бідності в Україні збільшився в 10 разів [12]. За прогнозами, до кінця 2022 року рівень бідності може зрости з довоєнних 2% до 25%. Саме тому економічний стимул виїзду за кордон може бути досить вагомим серед певних соціальних груп. Так, за даними Міжнародної організації міграції, 60% людей, які мали роботу до війни, втратили її через війну [7]. Водночас за даними від 23 липня, лише 28% ВПО, які не мали роботи до війни або втратили її після початку вторгнення, змогли знайти нову роботу. Також у дослідженні вказано, що сукупний дохід на домогосподарство суттєво знизився. 38% людей з числа переселенців зазначили, що сукупний сімейний дохід становить 5000 грн., що взагалі є меншим, ніж мінімальна заробітна плата. Крім того, більшість переселенців змушені орендувати житло самостійно, що робить фінансовий тягар ще більш помітним. Ці фактори можуть бути важливими у прийнятті рішення щодо виїзду за кордон, адже майже усі європейські країни дали дозвіл українським біженцям працювати, надається безкоштовне житло та різного рівня соціальні виплати. За останніми даними дослідження «Життя на паузі», вже 28% українських біженців працездатного віку працевлаштовані в країнах Європи, що можна вважати досить високим показником. 47% респондентів зазначили, що головним джерелом їхнього прибутку є соціальна допомога в приймаючих країнах [4].

Співробітники Інституту демографії зазначають, що, проводячи оцінку перспектив повернення до України тих, хто виїхав після 24 лютого, потрібно брати до уваги їх поділ на дві цілком нерівні за масштабами групи. А саме, як зазначає колектив авторів, переважну частину становлять ті, хто залишив Україну у пошуках базової безпеки, другу, доволі незначну, – ті, хто прийняв рішення скористатися перспективою мігрувати до більш економічно розвиненої, заможної країни. Далі, проводячи оцінку перспектив повернення людей із вищенаведених груп мігрантів, дослідники зазначають, що не варто намагатися повернути людей з другої групи. Адже їхній вибір був цілком свідомим. Водночас необхідно докласти максимальних зусиль для створення умов повернення матерів із дітьми, а не отримати після закінчення війни масовий виїзд за кордон їхніх чоловіків, адже, за різними оцінками, прагнуть повернутися в Україну від 60 до 90 відсотків українців, що виїхали після повномасштабного вторгнення [8].

За останніми даними швейцарського уряду, в країні отримали статус тимчасового захисту категорії S понад 61000 осіб. Цей статус дійсний рік і може бути продовжений, він дає право на навчання та роботу в країні. У зв'язку з атаками Росії на українську енергетичну систему в Швейцарії очікують на нову хвилю біженців з України. В жовтні швейцарські урядові організації почали планувати збільшення та облаштування тимчасового житла для можливої нової хвилі біженців з України [2].

Спеціальний захисний статус для українців був активований весною 2022 року вперше з моменту його створення після війни на Балканах у 1990-х роках.

Цей статус покликаний забезпечити необхідний захист людей, що рятуються від війни. Крім того, він дає можливість зменшити навантаження на звичну систему надання притулку, адже передбачає швидку систему проходження усіх необхідних процедур.

Право на тимчасовий захист може продовжуватися кожен рік, допоки біженцям може загрозувати небезпека в Україні. Якщо протягом 5 років цей статус не віднімуть, він буде замінений на звичайний вид на проживання категорії В.

У кантоні Цюрих проживає найбільша кількість українців зі статусом S – 10925 осіб (відповідно до останніх даних від 9 серпня). Наступні кантони з найбільшою кількістю українців – це Берн (7418) та Во (5511) (відповідно до даних від 9 серпня).

Значна частина українців у Швейцарії вже скористалася можливістю працевлаштування. За останньою інформацією, з 33645 осіб працездатного віку (від 18 до 64 років) 3375 мають роботу. Це означає, що рівень зайнятості вже складає 10%. Вважається, що кількість виданих дозволів на роботу навіть є більшою, оскільки вони видаються із затримкою. Зазначається, що хоча такий показник може здатися заниженим, проте він у цілому значно вищий, ніж зазвичай серед біженців з інших країн і з іншими статусами прихистку. І це за умови, що більшість українських біженців – це жінки часто з малолітніми дітьми, котрі в принципі мають обмеження щодо можливості працевлаштування. В цілому близько 5% прохачів притулку знаходять роботу через шість місяців після прибуття. Майже чверть українських біженців, що знайшли роботу, працюють

в готельному та ресторанному секторах. Майже кожен п'ятий біженець (17%) працює в секторі «Планування, консалтинг, ІТ». У сільському господарстві та освіті працюють відповідно 8% та 7% українців.

Багато серед українських біженців дітей та неповнолітніх осіб. Так, за офіційними даними, 17263 українців, що отримали статус S, – це особи від 4 до 17 років. Переважна більшість українських школярів відвідують наразі швейцарські загальноосвітні школи. В Швейцарії відвідування загальноосвітньої школи є обов'язковим у віці з 4 до 16 років. Для українських дітей є дві можливості: або доєднатися до класу для іноземців, або відвідувати школу на загальних умовах. Для учнів середніх класів школи часто організовують інтенсивні мовні курси. Тут варто сказати, що система освіти і догляду за дітьми в Швейцарії має свої особливості. Гарантована від держави школа (для дітей віком від 4 до 16 років) в більшості кантонів триває з 08.00 до 11.45. Групи подовженого дня платні і є досить дорогими. Саме тому більшість українських матерів малолітніх дітей не можуть влаштуватися на роботу, оскільки є, по суті, матерями-одиначками в цій країні, а доступна мінімальна заробітна плата не дає можливості покрити витрати на платні дитячі садки та групи подовженого дня [6].

Отже, після розв'язання Росією повномасштабної війни проти України мільйони українських громадян були вимушені залишити свої домівки. Значна кількість українців виїхали за кордон, а саме в країни ЄС та країни Західної Європи. Після переїзду українці стикнулися з низкою проблем: пошук житла, медичне обслуговування, забезпечення

освіти для дітей, пошук роботи, вивчення місцевих мов, культурна адаптація тощо. Отже, питання масової вимушеної міграції українців має багато вимірів для вивчення та осмислення їх наслідків. Є зрозумілим, що українські біженці, серед яких більшість становлять жінки працездатного віку та малолітні діти, – це великий демографічний ресурс. За цей ресурс Україні доведеться змагатися, коли припиниться війна і настане час післявоєнного відновлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Almost 10% of eligible Ukrainian refugees in Switzerland have a job. URL: <https://www.swissinfo.ch/eng/business/almost-10-of-eligible-ukrainian-refugees-in-switzerland-have-a-job/47803650> (Accessed 9 Nov. 2022).

2. Authorities react to need for more refugee accommodation – SWI swissinfo.ch URL: <https://www.swissinfo.ch/eng/politics/need-for-refugee-accommodation-increases/47961314> (Accessed 9 Nov. 2022).

3. Lives on hold: intentions of refugees from Ukraine / Czech Republic, Hungary, Republic of Moldova, Romania and Slovakia. July, 2022. 21 p.

4. Lives on hold: intentions of refugees from Ukraine. Regional international report. September, 2022, 25 p.

5. Ukraine Refugee Situation. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine> (Accessed 9 Nov. 2022).

6. Больше 60 тысяч украинцев получили статус S в Швейцарии. URL: <https://www.swissinfo.ch/rus/business/%D0%B1%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%88%D0%B5-60-%D1%82%D1%8B%D1%81%D1%8F%D1%87-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%B2-%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%83%D1%87%D0%B8%D0%BB%D0%B8-%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%81-s-%D0%B2-%D1%88%D0%B2%D0%B5%D0%B9%D1%86%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%B8/47821456> (дата звернення: 09.11.2022).

7. Звіт про внутрішнє переміщення в Україні. Опитування загального населення. Раунд 7. 23 липня 2022. 36 с.

8. Лібанова Е. М., Позняк О. В., Цимбал О. І. Масштаби та наслідки вимушеної міграції населення України внаслідок збройної агресії Російської Федерації. *Демографія і соціальна економіка*. 2022. № 2 (48). С. 37–57.

9. Настрої та оцінки українських біженців (липень–серпень 2022 р.). URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/nastroi-ta-otsinky-ukrainskykh-bizhentsiv-lypen-serpen-2022> р. (дата звернення: 09.11.2022).

10. Настрої та оцінки українських біженців, що повертаються на Батьківщину (квітень–травень 2022 р.). URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/nastroi-ta-otsinky-ukrainskykh-bizhentsiv-shcho-povertaiutsia-nabatkivshchynu> (дата звернення: 09.11.2022).

11. Проект Плану відновлення України за напрямком «Повернення громадян, які тимчасово переміщені, зокрема за кордон, та їх інтеграції в суспільно-економічне життя держави». Липень, 2022. 36 с.

12. Світовий банк: рівень бідності в Україні збільшився в 10 разів з початку війни. URL: <https://finbalance.com.ua/news/svitoviy-bank-riven-bidnosti-v-ukrani-zbilshivsia-v-10-raziv-z-pochatku-viyni> [Accessed 9 Nov. 2022] (дата звернення: 09.11.2022).

REFERENCES

1. *Almost 10% of Eligible Ukrainian Refugees in Switzerland have a Job*. [online] Available at: <https://www.swissinfo.ch/eng/business/almost-10-of-eligible-ukrainian-refugees-in-switzerland-have-a-job/47803650> [Accessed 9 November 2022]. [in Eng.]

2. *Authorities React to Need for More Refugee Accommodation*. [online] Available at: <https://www.swissinfo.ch/eng/politics/need-for-refugee-accommodation-increases/47961314> [Accessed 9 November 2022]. [in Eng.]

3. *UNHCR Report “Lives on Hold: Intentions of Refugees from Ukraine. Czech Republic,*

Hungary, Republic of Moldova, Romania and Slovakia.” July 2022. 21 p. [in Eng.]

4. UNHCR *Regional Intentional Report # 2: “Lives on Hold: Intentions of Refugees from Ukraine”*. September 2022. 25 p. [in Eng.]

5. *Ukraine Refugee Situation*. [online] Available at: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine> [Accessed 9 November 2022]. [in Eng.]

6. *More than 60 thousands Ukrainians Received S Status in Switzerland*. [online] Available at: <https://www.swissinfo.ch/rus/business/%D0%B1%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%88%D0%B5-60-%D1%82%D1%8B%D1%81%D1%8F%D1%87-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%B2-%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%83%D1%87%D0%B8%D0%BB%D0%B8-%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%81-s-%D0%B2-%D1%88%D0%B2%D0%B5%D0%B9%D1%86%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%B8/47821456> [Accessed 9 November 2022]. [in Rus.]

7. *Report on Internal Displacement in Ukraine Survey of the General Population. Round 7. July 23, 2022*, 36 p. [In Ukr.]

8. LIBANOVA, E., POZNIAK, O., TSYMBAL, O. (2022) Scale and Consequences

of Forced Migration of the Population of Ukraine as a Result of Armed Aggression of the Russian Federation. *Demohrafiia i sotsialna ekonomika* (Demography and Social Economy), № 2 (48), pp. 37–57. [In Ukr.]

9. *Moods and Assessments of Ukrainian Refugees (July–August 2022)* [online] Available at: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/nastroi-ta-otsinky-ukrainskykh-bizhentsiv-lypen-serpen-2022p> [Accessed 9 November 2022]. [In Ukr.]

10. *Moods and Assessments of Ukrainian Refugees (April–May 2022)* [online] Available at: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/nastroi-ta-otsinky-ukrainskykh-bizhentsiv-shcho-povertaiutsia-na-batktivshchynu> [Accessed 9 November 2022]. [In Ukr.]

11. *Draft Plan of Ukraine Restoration in the Direction of «Return of Citizens Temporarily Displaced, in Particular Abroad and their Integration into the Socio-Economic Life of the State»*, July, 2022. 36p. [In Ukr.]

12. *World Bank: Poverty in Ukraine has Increased 10 Times since the Beginning of the War*. [online] Available at: <https://finbalance.com.ua/news/svitoviy-bank-riven-bidnosti-v-ukrani-zbilshivsya-v-10-raziv-z-pochatku-viyni> [Accessed 9 Nov. 2022]. [In Ukr.]